

Ha ez így áll, miért kell ragaszkodnunk meghatározott szövegű, százsoros ismétlésben előadott énekekhez? Az Egyház hierarchiája, rendjének minden eleme Isten dicsőségének szolgálatában áll, csak ehhez szabhatja magát. E dicsőség a szabadság és a meghatározottság látszólagos ellentétét alapján megszünteti. Így a dallamról és a szövegről lehull a bénító szorosság és a szabadságban fogant köszönet egyszери, közösségi formájává válik.

A hit szeretetben történő odafordulás a magát kinyilvánító Istenhez. A liturgikus zene és ének ezt a hitet ápolja és hordozza, annak igénye nélkül, hogy megszabja vonásait és kisajátítsa tartalmát. Ellenkezőleg: a hit törvénye szab törvényt az imádságnak.

Horváth Tibor egyetemi hallgató (PPKE)

Minden földek, Istent dicsérjétek!

Az énekkar ott, a poros, alföldi kisvárosban az ötvenes évek egyikének tavaszán-nyarán kezdődött szerveződni, s hamarosan már hivatalosan is létezett, Szent Cecília évi védnökségének jótékony szárnyai alatt megbújva ugyan, de hangját annál bátrabban hallatva. A kertészek szervezték a fiatalokat, főként a lányokat, s a ministránskorból kinövő kamasz fiúkat. A nemrég oda helyezett piarista atya pedig biciklire kapva végiglátogatta a harmincas-negyvenes években működő plébániai énekkar idősebb tagjait, s kérte őket, áldozzanak hetente két estét a közös éneklésben Isten dicsőítésére. Energiája volt bőségesen a biciklizés mellett a karmesterkedéshez, hiszen előzőleg hosszasan pihenésre kényszerült, vizsgálati fogságban, majd a Csillag-börtönben. Ott benn végigolvashatta az egész rabkönyvtárt, s mivel még Jókai Mór is reakciónak számított a Révai elvtárs megfogalmazta kultúreszmék szerint, főleg partizánregények álltak olvasási éhsége csillapítására. „A végén szakképzett partizánként távoztam a börtönből, tudtam hidat robbantani, meg szabotázsakciókat előkészíteni, legalábbis elméletben” — vallotta be bizalmasan az énekkarosoknak. Nem csoda, hogy az ekkortájt vetített amerikai óriásprodukció, a „Háború és béke” filmélménye hatására három nap alatt elolvasta a regényt, mert a börtönben Tolsztoj is a múlt letűnt kísértetének számított. (Húsz évvel később irodalomtörténeti berkekben hallottam a tilalmazások történetének adalékait, s állítólag Révai fiatal titkára bátran kiállt Tolsztoj és Puskin mellett és azt javasolta, hogy legalább az életfogytiglanosoknak meg kellene engedni az orosz klasszikusok olvasását, kettős indok folytán: az elítélteknek bőven van idejük, s onnan úgysem jönnek ki, az orosz írók kártékony hatását nem adhatják tovább.) Tehát a piarista és partizáni előképzettségű atya vezényelni kezdett, éspedig az alapoktól indulva, mert soha nem foglalkozott előzőleg még énekléssel sem, nemhogy karvezetéssel. A templom idősödő kántora, valaha kitűnő egyházzenesész, ekkorra már majdnem teljesen vakon, elmagyarázta, természetes fejből, az alapokat és kezdődhetett a vezénylés. Kétnegyed,

háromnegyed, s mindezek koronájaként a négynegyed ütemeinek gondos-pontos, míves kirajzolása a káplánszoba magányában órákon át, majd a templom sekrestyéje fölötti énekkari próbateremben. Mivel a karmester atya rendtársa és jóbarátja a harminc kilométerrel arrébb fekvő püspöki székváros székesegyházának volt a káplánja s az énekkar felelős vezetője-karnagya, néhány hetes énekelgetés-vezénylés után segítségére sietett, s ketten együtt közös éneklést szerveztek. A fő szám a címben szereplő ének lett, s a jóbarát a közös éneklés ürügyén többször átvonatozott, részt vett a próbán, tanította ezt az éneket mind a négy szólamnak. A leplezett segítségnyújtás ürügye az volt, hogy a vendég atya mint dómkarnagy püspöki jelenlétben fogja vezényelni a két énekkarból egybeálló sereget. A szólamokat illetően az alttal nem volt baj. A kántorapáca öblös altjától eltekintve csupa fiatal hang, sőt, a püspöki nagyváros kenderfonójába dolgozni három műszakban járó 18-20 éves lányok, véletlenül mind alt, meghívást kaptak, hogy az este 10-kor kezdődő éjjeli műszak előtt utazzanak be az este 6-os vonattal és 7 órától 9 óráig vegyenek részt a székesegyházi kórus próbáján. (Vajon a 90-es évek végén egyetlen ének betanulásáért hányan hoznának ekkora áldozatot?) A szoprán gondot okozott tagjainak korával, s főként hangjuk tremolójával, mert a régi énekkar hölgytagjai nagyobb számban a szoprán szólamba tértek vissza. Hamarosan kiderült azonban, hogy mennyire fontos szerepet visznek az énekkar egybentartásával, a folyamatosság jegyében, a múltat megjelenítve. A tenort négyen képviseltük, a neves virágkertész János, a vasútnál festő-mázoló Dezső bácsi, a hagyma- és dinnyekertész másik János és jómagam, a nyolcadik osztályosan még kicsit torzonborz hangú, ám annál buzgóbb énekes. Basszus szólamú tag csak kettő akad: a kovácmesterséggel büszkélkedő idősebb János bácsi és a ministránsi múlt után sekrestyéskedő, lassan felnőtt korú Laci. A zsoltárszövegű kórusmű zenei felépítésének köszönhetően azonban a basszus szólam gyéresebb hangzásán sikerült segíteni. Amikor a „daloljatok az Úrnak” fortissimo belépése következik, előbb a basszus szólal meg és csak utána a tenor. Ezért az ifjabb János és jómagam a belépés kedvéért basszusokká lettünk, majd a kellő erősségű belépést megoldva visszatértünk a tenor szólamba, és annak hangerejét fokozva, az elfogulatlan hallgatóban olyan benyomást keltettünk, mintha a tenor nem négy, hanem legalább nyolc hangból tevődne össze, s elementáris erejével szinte elnémítja az erős basszust. Nem is beszélve a gyengébb hangerejű szoprán meg alt visszazorulásáról. A két piarista karnagy időnként kétkedésének is hangot adott az eredeti megoldás hallatán, ám azzal vigasztalták magukat, hogy a székesegyházi kórus elegendő számú férfi énekesek miatt erre majd nem lesz szükség. A legszébb, leglíraibb rész: „citerával és zengő muzsikával” köszöntött be pianissimo-ra váltva, majd a „harsonaszóval”-nál mindenki kieresztette a hangját. A várva várt hangverseny sikeres lett, az ország legnagyobb orgonája tudott csak az egyesített énekkarok hangjának fölébe kerekedni. A kortól-kortól megviselt, fehérhajú püspök úr mosolyogva gratulált az énekeseknek a hang-

versenyt követő agapén, amit a próbateremben kínált kalács és tea jelentett. A testvérkórus az újszülött-újjászerveződött énekkarnak Szent Cecília bekerezett képét ajándékozta megfelelő szövegű aláírással, ami negyven év után ma is ott függ az azóta árva próbaterem falán. A résztvevők azzal a tudattal tértek haza, hogy Isten dicséretére komoly haditettet vittek véghez. Amikor az énekkar egyedül adta elő a „nagy számot” saját templomában, az egyik tudáskereső hívő megjegyezte mise után: „Mintha a milánói Scala kórusát hallottam volna.” Amikor ezt az énekkarban visszamondták, a piarista atya karnagyunk lakonikusan megjegyezte: „Ezek szerint az illető soha nem hallotta a milánói Scala kórusát.” Az éneklő kedvnek azonban nem lehetett szárnyát szegni: a kórus létszáma gyarapodott, az éneklés folytatódott.

Török József

Egy tipikus eset

Tizenhétéves koromban költöztem szüleimmal a faluba, amely a török világ után református lett és ahol csak 1801 óta működik katolikus plébánia, ma már ezer fő körüli hívővel, kis, fehér templommal. Gimnáziumba jártam, emellett kezdtem el kántorkodni, helyettesítettem a kántornőt, stb. A faluban volt egy fiatal népművelő, aki pásztorjátékot szervezett a falu középiskolás fiataljainak, reformátusok és katolikusok együtt próbáltunk hétről hétre, jól éreztük magunkat, közösséggé kovácsoltunk. Közben felmerült bennem, hogy miért kell vasárnaponként egyedül lennem a kóruson; nekik is mondtam, lelkesítettek, így januárban összejött egy kis csapat, hogy készüljön a vasárnapi templomi éneklésre. A kórust a kántornőnk vezette, nehezen indult be a rendszeres énekkari munka, aztán örvendetesen kezdett szaporodni a társaság. Meglepetésemre azonban nem a velemkorú fiatalok jöttek, hanem az ötven év körüli korosztály.

Itt érkeztem el tulajdonképpeni témámhoz. Kíváncsi voltam, hogy a szülem-nagyszülem korúak miért szeretnek énekelni, sokkal inkább mint a fiatalok. Kiderült, hogy volt egy kántortanítója a falunak, aki a katolikus iskolát igazgatta, orgonált és tanította a gyerekeket énekelni. Az a korosztály, amely az ő tanársága alatt nőtt föl, ma is magját képezi a templomi énekes híveknek. A második világháború után, 1948 nyarán a plébániai iskolát államosították, a különböző felekezetek iskoláiból egyet csináltak, a kántor-tanítót pedig kényszerítették, hogy döntsön a tanítás vagy a kántorság mellett. A kántori fizetésből akkor sem lehetett családot eltartani, így kénytelen volt az iskola mellett dönteni, a karzatról pedig letiltották új munkáltatói. A döntésre ráment maga a kántor, ezután már csak 1956 hozott pár hónapot, amikor újra játszhatott szeretett hangszerén, míg ismét le nem tiltották. A falu éneklési kedve megmaradt, a megtanult énekeket tovább fűjták, bár azok néhol dal-